

УДК: 327:355.02(282.243.7)(4-672EU)

Bibliid 1451-3188, 16 (2017)

Год XVI, бр. 60, стр. 227–238

Изворни научни рад

БЕЗБЕДНОСНИ АСПЕКТИ ДУНАВСКЕ СТРАТЕГИЈЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

*др Дарко М. МАРКОВИЋ*¹

ABSTRACT

Connecting interests of 115 million citizens of 14 countries, including Serbia, the Danube River bears strategically political and economic significance for each of those countries, as well as for the EU as a whole. With the goal of rationally using all of the Danube's natural and economic potential on its path from the source to the Black Sea, the European Union has adopted the Strategy for the Danube Region, with an Action Plan lying on four pillars and 11 priority areas. The last, but not the least important priority area promotes "To work together to tackle security and organised crime". By pointing out the political and economic specificities of the entire Danube region, with a particular overview of the Republic of Serbia, the aim of this paper is to shed light on the security aspects of the EU Strategy for the Danube Region in relation to various referential objects of security.

Key words: security aspects, strategy, Danube, European Union, EU, Danube Region, navigation regime.

1) УВОД

Годину дана пре пада Берлинског зида и почетка распада Источног блока на тлу Европе, једна изјава тадашњег председника Европске комисије, Жака Делора, наговестила је тежиште будуће политике Европске уније.² Износећи своју визију Европске заједнице у наилазећим годинама, на Конгресу синдиката 8. септембра 1988. године у Борнмуту (*Bournemouth*), Делор је истакао да њу

¹ Министарство унутрашних послова Републике Србије, Е-маил: darko.mmarkovic@mup.gov.rs

² Jacques Delors – на челу Европске комисије од 1985. до 1994. године, и у том периоду значајно допринео проширењу Европске заједнице, као и усвајању заједничке спољне и безбедносне политике, полицијске и правосудне сарадње и успостављу монетарне уније (Уговор о Европској унији, 1992, такође познат под именом Уговор из Мастрихта).

неће карактерисати конкуренција већ сарадња, мислећи при томе пре свега на развој заједничког тржишта.³ Том приликом Делор је навео пет основних циљева који се улагањем 40 милиона фунти морају остварити до 1992. године. Прва два циља односила су се на решавање проблема заосталих региона Заједнице и региона код којих је у претходном периоду забележен индустријски пад.⁴ Управо такав приступ повећао је привлачност ове заједнице држава земљама централне и источне Европе у покушају проналажења најсигурнијег пута у магли транзиције. Концепт регионалне политике није новина у историји Европске уније, већ платформа на којој се она развијала од оснивања 1958. године, пролазећи кроз различите временске фазе.⁵ Иако је овај концепт израстао из потребе уравнотежења економског развоја између сиромашних и богатих регија, како на нивоу заједнице, тако и у националним границама сваке чланице, временом је препознат као средство чијим се наметањем могу смањити тензије између неких држава, посебно на Западном Балкану. Макрорегионални приступ има за циљ јачање територијалне кохезије Европске уније, што је у духу Лисабонског споразума, а ослања се на потенцирање географских, економских и културних веза између држава одређеног макро-региона, и на тај начин потискивање разлика које воде у сукоб.⁶ У актуелним околностима, насталим с једне стране интензивним ширењем НАТО на исток, а с друге стране мигрантском кризом услед ратних сукоба на Блиском истоку, безбедносни аспекти регионалног повезивања све више добијају на значају. То се нарочито осетило у заузимању јединственог става тзв. Вишеградске групе којим се не прихвата концепт збрињавања азиланата на начелу узајамне солидарности чланица ЕУ, чиме је задат ударац брижљиво развијаном и одржаваном принципу политичког јединства.⁷ Национални и безбедносни интереси региона стављени су испред безбедносних и свих других интереса

³ Занимљивим може бити податак да је том моменту Европску заједницу чинило 12 држава чланица.

⁴ Jacques Delors, "It Is Necessary to Work Together" – Speech to Trades Union Congress, Bournemouth, 8 September 1988. From *The Pro-European Reader*, Palgrave editions, 2002, <http://www.pro-europa.eu/index.php/en/library/the-struggle-for-the-union-of-europe/107-delors-jacques-it-is-necessary-to-work-together> (прегледано 10.04.2017).

⁵ Огњен Мирић, *Регионална политика Европске уније као мотор економског развоја*, Европски покрет у Србији, Београд, 2009, стр. 15-42.

⁶ Јелена Стојовић и др., *Водич кроз Дунавску стратегију*, Европски покрет у Србији, Београд, 2012, стр. 9.

⁷ Дарко Марковић, Дарија Марковић, „Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу”, у: Мина Зиројевић и Весна Ђорић (урс) *Четрдесет година од потписивања хелсиншког завршног акта = 40 years since the signing of the Helsinki final act: међународни тематски зборник*, Институт за упоредно право и Intermex, Београд, 2015, стр. 295.

Европске уније, с једне стране доводећи у питање идеју интеграције на којој је ова највећа европска заједница независних држава израсла, а с друге стране као својеврстан парадокс, потврђујући значај регионалног повезивања. Због његових специфичности, развијених пре свега из чињенице да га чине земље повезане претежно економским интересима, безбедносна проблематика Дунавског региона не искаче из општег безбедносног оквира Европске уније. Акционим планом Европске уније, осмишљеним ради реализације Стратегије за Дунавски регион, заједнички рад на решавању безбедносних проблема је истакнут као један од приоритетних задатака. Имајући у виду посебност на којој је засновано његово формирање, референтни објекти безбедности Дунавског региона су у далеко већој мери изложени изазовима, ризицима и претњама економске него политичке природе. Величином територије и географским положајем у оквиру самог региона, али и својом кандидатуром за чланство у ЕУ, Република Србија је посебно заинтересована за што рационалније и неометано искоришћавање економских потенцијала реке Дунав. Сходно томе, у раду се посматрају како историјски развој успостављања контроле над режимом пловидбе на Дунаву, тако и процес усвајања и примене актуелних међународних конвенција које се тичу истог питања, а посебно Дунавске стратегије, кроз призму безбедносних чинилаца који их узрокују, прате и/или намећу потребу предузимања мера којима се даје допринос квалитетнијој заштити и одрживом коришћењу реке Дунав.

2) ИСТОРИЈСКИ ОСВРТ НА РЕЖИМ ПЛОВИДБЕ ДУНАВОМ

Дунав представља међународну пловну реку која протиче кроз десет држава (Немачку, Аустрију, Словачку, Мађарску, Хрватску, Србију, Румунију, Бугарску, Молдавију и Украјину). Осим тога, сливу Дунава припадају и Словенија, Чешка Република, Босна и Херцеговина и Црна Гора. То говори о богатству његових природних ресурса, а чињеница да као ниједна друга река на свету има највећи број варијација што се тиче имена реке.⁸ Све то говори у прилог тези да Дунав представља спону између различитих култура и цивилизација. Са својих око 2.850 километара пловног пута Дунав се пружа са

---

⁸ Латински назив Дунава је *Danubius*, а Римљани су му поред тог дали и име *Danister*. Кад говоримо о давној прошлости, у старој Грчкој се звао *Dunavios* (у новогрчком је претрпео незнатне измене – *Δούναβι/ Δούναβη*). Скити су га звали *Mataos*, а Трачани *Istros*. У савременом добу, Дунав се исто као у српском језику зове и у Бугарској, а у неким другим језицима европских народа има мањих или већих одступања: *Donau* – немачки и холандски, *Danube* – енглески, *Le Danube* – француски, *Danubio* – италијански и шпански, *Dunarea* – румунски, *Дунај* – руски и украјински, *Dunaj* – словачки, чешки и пољски, *Duna* – мађарски, *Tuna* – турски, *Тонава* – фински, итд.

запада на исток, а захваљујући 171 км дугом Европском каналу (Рајна-Мајна-Дунав) спаја Црно море са Атлантским океаном и Северним морем. То му даје посебан економски значај не само за државе које излазе на његове обале, већ и за неприбрежне земље којима близина реке Дунав пружа могућности искоришћавања његовог врло економичног саобраћајног коридора. Значај Дунава и предности контроле над њим, односно његове експлоатације, увек су биле присутне у стратешким опредељењима сила кроз историју. Постоје историјски докази да су Римљани, Хуни и Авари имали ратна пловила на Дунаву, а Наполеон је Дунав назвао „царем међу рекама“. Веома бројне активности на успостављању контроле над пловидбом на Дунаву забележене су у 19. веку и претходиле су регулисању пловидбе и других видова коришћења природних потенцијала Дунава и подунавља у целини које је уследило после Другог светског рата. За контролу Дунава почетком 19. века надметале су се тадашње три велике силе – Аустрија, Русија и Турска. Аустрија је контролисала средњи ток Дунава, а Турска ушће у Црно море, што је био интерес и Русије. Слобода пловидбе рекама, која је ушла у Завршни акт Бечког конреса из 1815. године и под којом се подразумевала неометана пловидба по рекама које протичу или се граниче са више држава, није се односила на Дунав. Ово начело почело се примењивати и на реци Дунав тек након Париског конгреса 1856. године, када је и Кнежевина Србија добила право да учествује у раду Дунавске обалске комисије.⁹ Обалску комисију чиниле су прибрежне државе, и то Турска, Аустрија, Баварска и Виртемберг са пуним капацитетом чланства, а вазалне кнежевине Србија, Молдавија и Влашка са посредним учешћем преко комесара овлашћених од стране Порте. Ова комисија назива се и Прибрежна, са надлежностима над целим током Дунава.¹⁰ Поред Прибрежне комисије, Париским уговором о миру установљена је и Европска комисија, којој је дат привремени карактер (двогодишњи мандат), а чиниле су је државе потписнице. Аустрија и Турска су се у том својству нашле и у овој комисији, поред Пруске и неприбрежних држава Русије, Француске, Велике Британије и Сардиније. Имајући у виду структуру обе комисије и чињеницу да је Европској комисији стално продужаван мандат, сасвим је логично да је она имала већу моћ, па је тако одбијен предложени акт о пловидби који је предложила Прибрежна комисија годину дана након оснивања, да би осам година након тога био усвојен акт исте намене, који је саставила Европска комисија. Политика силе добила је потврду на Берлинском конгресу 1878. године, када су Европској комисији дата овлашћења са приоритетом одлучивања у односу на територијалне власти, а пет година касније на Лондонској конференцији

⁹ Милан Гулић, уводни текст у: Јелена Ђуришић (ур.) *Краљевина Југославија у Међународној дунавској комисији 1920–1940: каталог изложбе*, Архив Југославије, Београд, 2016, стр. 5.

¹⁰ Смиља Аврамов, Миленко Крећа, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 1996, стр. 308.

надлежност Европске комисије проширена је до Браиле, при чему независне прибрежне државе Србија и Румунија нису имале право гласа при одлучивању. Ни Версајски уговор по завршетку Првог светског рата није отклонио слабости из претходног периода, па су велике силе и даље имале одлучујућу улогу у Међународној дунавској комисији, која је такође тада формирана, а повлашћени положај великих сила је и формално потврђен усвајањем Статута Дунава 1921. године. Немачка је једнострано одустала од Уговора о Дунаву 1936. године, али на Букурештанској конференцији, три године касније, поново је добила место у Европској комисији, а своју доминантну улогу потврдила је годину дана касније наметнувши нови, својим потребама прилагођени, Правилник о пловидби Дунавом. Адолф Хитлер је на Дунав гледао као на „речни ток будућности” и „кичму Рајха”,¹¹ а током Другог светског рата Дунав је и био под пуном контролом Немачке. У складу са Париским уговором о миру из 1947. године, годину дана касније у Београду одржана је конференција на којој је усвојена Конвенција о режиму пловидбе на Дунаву, тзв. Дунавска Конвенција, као први међународноправни акт којим су дата пуна права прибрежним државама, без дискриминаторних права других сила. Слободна пловидба подразумева пловидбу у комерцијалне сврхе, без права пловидбе ратних бродова неприбрежних земаља, при чему ратни бродови прибрежних држава могу пловити неометано на унутрашњим водама, односно територијалном пловном току реке Дунав, а на територију друге подунавске земље могу ући само уз претходно добијање сагласности те земље.¹² Тако је успостављен механизам заштите суверенитета прибрежних земаља. Када је у питању безбедност комерцијалне пловидбе, Дунавском конвенцијом је она стављена у надлежност полиције, царине и санитарне инспекције прибрежне земље. Осим тога, прибрежне земље имају и обавезу одржавања пловних путева у циљу осигурања безбедности пловидбе. Уколико прибрежна земља не располаже потребним техничким и радним капацитетима за одређене радове у оквиру своје територијалне надлежности, има обавезу да се за помоћ обрати Дунавској комисији, без права преношења своје обавезе на трећу страну.¹³ Дунавску комисију чине представници искључиво прибрежних држава, са дипломатским идентитетом, а Комисија има надлежност над целим током Дунава. У циљу побољшања водопривредне сарадње у области заштите и употребе вода, подунавске земље су 1994. године у Софији усвојиле Конвенцију о сарадњи на заштити о одрживој употреби реке Дунав (Конвенција о заштити реке Дунав). Чланом 18 ове Конвенције установљена је Међународна комисија за заштиту реке Дунав. У састав ове Комисије, која

---

¹¹ Милан Гулић, *Дунав у југословенској политици према СССР*, докторска дисертација, Филозофски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016, стр. 5.

¹² Смиља Аврамов и Миленко Крећа, *Међународно јавно право*, op.cit., стр. 311.

¹³ *Ibid.*

има статус међународне организације, улазе представници 13 подунавских земаља¹⁴ и Европске уније. Комисија је почела са радом 1998. године када је и Конвенција ступила на снагу, заседа два пута годишње, а чланице се смењују на председавајућем месту једном годишње по абecedном реду. За функционалније деловање, користећи право из члана 6 свог статута, Комисија је оформила седам експертских група, које се састају 2–3 пута годишње и решавају проблеме по следећим питањима: притисци и мере, праћење и процена, заштита од поплава, управљање сливом реке, управљање информацијама и ГИС, учешће јавности и комуникације, превенција и контрола несрећа. Такође, формирана је и *ad hoc* Стратешка експертска група.

3) ДУНАВСКА СТРАТЕГИЈА ЕУ И АКЦИОНИ ПЛАН ЗА ЊЕНО СПРОВОЂЕЊЕ

Приступање Европској унији и других подунавских земаља, поред старих чланица Немачке и Аустрије, и то најпре Мађарске (2004) и Словачке (2004), затим Бугарске (2007) и Румуније (2007), те коначно и Хрватске (2013), подигло је ионако велики значај реке Дунав на још виши ниво. У том периоду, од 2004. до 2013. године, број чланица Европске уније је скоро удвостручен (13→27), а ако узмемо у обзир још две нове чланице из слива Дунава, Чешку (2004) и Словенију (2004), добићемо јаснију слику простирања интереса изворног састава Европске уније. Овакво проширивање највеће регионалне организације у Европи донело је Европској унији и једну трећину најсиромашнијег становништва.¹⁵ Ипак, потенцијали су далеко већи, јер је дошло до чвршћег економског повезивања не само међу подунавским државама, него и шире. У деценији иза године у којој је заокружен највећи талас проширења ЕУ (2007) забележен је пораст комерцијалног транспорта дуж Дунавског коридора за више од 100%,¹⁶ а у годинама које су уследиле настављен је привредни развој подунавских држава, а са њим и пораст промета

¹⁴ Аустрија, Босна и Херцеговина, Бугарска, Немачка, Мађарска, Молдавија, Румунија, Словачка, Словенија, Србија, Црна Гора, Чешка Република и Украјина.

¹⁵ У рад је било укључено 10 министарстава, представници владе АП Војводине и Канцеларије за европске интеграције, Интернет: http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=126300 (прегледано 02.04.2017).

¹⁶ Из Заједничке изјаве о водећим принципима за развој унутрашње пловидбе и заштите околине у сливу реке Дунав, која је резултат консензуса различитих интересних група и стручњака кроз три радионице из 2007. године у процесу који је покренут од стране Међународне комисије за заштиту реке Дунав (ICPDR), Дунавске Комисије (DC), и Међународне комисије за слив реке Саве (ISRBC). Интернет: https://www.icpdr.org/main/sites/default/files/joint_statement_isrbc_icpdr_danube_commission_final_hrv.pdf (прегледано 09.04.2017).

роба и услуга. Савет Европске уније је у јуну 2009. године дао мандат Европској комисији да осмисли стратегију за свеобухватно искоришћавање капацитета слива реке Дунав. Након годину дана рада, у којем је учешће узела и Србија,¹⁷ усвојен је завршни документ Стратегије, заједно са Акционим планом за њену реализацију. Савет ЕУ је две године након иницирања овог процеса, у јуну 2011, донео закључак којим је он и окончан усвајањем Стратегије за Дунавски регион.¹⁸ Након Стратегије за регион Балтичког мора, ово је друга макрорегионална стратегија Европске уније, а сврха доношења Дунавске стратегије огледа се у потреби планираног решавања свакодневних проблема у еколошкој и саобраћајној сфери, као и области „развојних неједнакости”, уз повећање ефикасности располагања средствима из доступних европских структурних фондова.¹⁹ Акциони план је саставни део Дунавске стратегије а његова сврха је израда пројеката, успостављање сарадње и предузимање заједничких акција у циљу спровођења Стратегије у дело, при чему се подразумева прилагођавање програма реализације промењеним околностима. Дунавска стратегија дефинише четири основна стуба, при чему прва три стуба обухватају по три приоритетне области акције, а четврти стуб две. Изложићемо их онако како је то учињено у Дунавској стратегији, уз нека ближа објашњења, пре свега у односу на безбедносне чиниоце.²⁰

(1) **Повезивање Дунавског региона** остварује се унапређењем три приоритетне области, и то:

- унапређивање безбедности, удобности и економичности пловидбе, као и саобраћаја друмским, железничким и ваздушним везама у оквиру Дунавског региона, под чим се подразумева повезивање ових видова саобраћаја путем интермодалних терминала;
- подстицање одрживе енергије, односно унапређење енергетских потенцијала, укључујући и инфраструктуру и квалитетан избор енергије, при чему треба тежити ка развијању енергетске инфраструктуре за прелазак на LPG, односно гас, јер је и јефтинији и безбеднији. Осим тога, питање транспорта и уопште снабдевања гасом на Балкану као региону на који се наслања, или му једним делом припада Дунавски регион, је и

---

¹⁷ Giulia Sergi, “Multi-level Governance and Administrative Capacity in Europe’s Regional Policy: A Case Study on the LEADER Initiative in the Mezzogiorno Region of Puglia”, Copenhagen Business School, March 2012, p. 15.

¹⁸ Стојанка Зарић-Вујичић, „Река Дунав и Дунавска стратегија”, Народна скупштина Републике Србије, Сектор за законодавство, бр. 01/12, 08.03.2012, стр. 29.

¹⁹ „Дунавска стратегија ЕУ”, интернет презентација Републичке агенције за просторно планирање Републике Србије, Интернет: <http://www.rapp.gov.rs/sr-Latn-CS/content/cid336/dunavska-strategija-eu> (прегледано 03.04.2017).

²⁰ Јелена Стојовић и др., *Водич кроз Дунавску стратегију, op.cit.*, стр. 20-27.

шире безбедносно питање, које је условљено збивањима у Евроазији,²¹ такође суседном региону и Балкана и Дунавског региона на његовом источном крају;

- промовисање културе, туризма и комуникације међу људима уопште, посебно имајући у виду мултикултурални колорит у подунавским земљама, а када је Србија у питању посебно у Војводини.²²

(2) Заштита животне средине Дунавског региона такође се реализује у три приоритетне области:

- обнављање и одржавање квалитета вода – укључује и заштиту природних водних ресурса у сливу од загађења;
- управљање еколошким ризицима – имајући у виду величину слива реке Дунав, посебан ризик по општу безбедност, а пре свега људску, представљају потенцијалне поплаве, што захтева редовно одржавање речних насипа и њихова заштита од намерног (поткопавање ради крађе песка) и/или немарног оштећења;
- заштита екосистема.

Заштита животне средине је осим националног и регионалног такође и питање глобалне безбедности, те захтева посвећеност свих на сваком месту, без ускогрудних интереса.

(3) Изградња просперитета у Дунавском региону, такође деловањем у три приоритетне области:

- подстицање образовања и научних истраживања, посебно у ИТ сектору – без квалитетног образовања, дакле улагања у људе, нема ни квалитетне искористивости расположивих капацитета, како оних које треба експлоатисати, тако и оних којима се врши експлоатација, односно технички уређаји који су у савременим условима све софистициранији и захтевају добро познавање информационе технологије;
- подстицање конкурентности на тржишту – доприноси развоју сопствених људских и техничких капацитета, као и политике пословања, како би се изборио задовољавајући статус на тржишту;
- улагање у кадрове – то је трајни задатак, не само ради реализације ове Стратегије, већ ради унапређења друштвене заједнице у целини, а то подразумева и инклузију маргинализованих заједница.

²¹ Мина Зиројевић Фатић, Драган Ђукановић и Дејан Гајић, "Security of Balkans and Serbia in the Context of Eurasian Security Integrations", *The Review of International Affairs*, Vol. LXIII, No. 1146, 2012, p. 71.

²² Више и о томе: Darija Marković, "National Variety in Serbia in the Process of EU Integrations", in: *Chances and Challenges of the Danube Region: A 100 Years After the First World War*, Istvan Tarrosy & Susan Milford (eds), DRC Summer School Books, Pecs, 2014, pp. 13-29.

(4) Јачање Дунавског региона, кроз:

- јачање институционалних капацитета и развијање сарадње; и
- заједнички рад на промовисању безбедности и борбе против организованог и другог озбиљног криминала.

У околностима актуелне миграционе кризе опасности од организованог криминала су увећане, посебно у виду кријумчарења људи и трговине људима. До сада нису забележени покушаји кријумчарења људи пловилима на Дунаву, али је било покушаја илегалног пребацивања миграната преко реке Дунав из Србије у Хрватску, уз веома озбиљно угрожавање личне безбедности кријумчарених лица. Такође, не сме се занемарити реалан ризик од тероризма, без обзира што речни саобраћај до сада није био мета, као што су то били углавном метрои, железничке станице, друмски саобраћај и аеродроми. На Министарској конференцији посвећеној борби против тероризма, а у вези са Дунавском стратегијом, одржаној у Софији у јануару 2016. године, договорено је јачање информационе мреже међу земљама Дунавског региона, квалитетнија размена информација, успостављање редовних контаката и предузимање других мера у том циљу према развоју ситуације.²³

4) ЗНАЧАЈ ДУНАВСКЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Република Србија је недвосмислено опредељена за придруживање Европској унији. Као кандидат за чланство у ЕУ, Србија је у обавези да усвоји правне тековине ЕУ (*acquis communautaire*), односно да своје правне прописе прилагоди онима које је усвојила или усваја Европска унија. Када је у питању Дунавска стратегија, Србија има много рационалних разлога да и мимо обавеза земље кандидата, поштује и спроводи њене одредбе, развијајући сопствени акциони план. Шестина пловног пута реке Дунав пролази кроз територију Републике Србије, и при томе је пловна целим својим током, од 1433. пл. км (Бездан) до 845. пл. км (Прахово). Као што је већ претходно речено, представници Републике Србије су активно учествовали у креирању Дунавске стратегије, заједно са Акционим планом. Имплементација Дунавске стратегије је од приоритетног значаја за Србију, јер јој пружа изванредну прилику за заузимање важног места у једном комерцијалном процесу, који као такав доноси профит и развија базу за даљи прогрес. Осим тога, Дунавска стратегија подиже ниво националне безбедности на виши ниво, јер усмерава своје чланице на тесну међусобну сарадњу и повезивање заједничким интересима.

---

²³ *Joint Declaration, European Union Strategy for the Danube Region Priority Area Security – Ministerial Conference on Combating Terrorism in the Danube Region, Sofia, Bulgaria, 21-22 January 2016.*

С друге стране, чини се да су и обавезе Србије у односу на основне стубове из Дунавске стратегије, и са њима повезане приоритетне области, прилично захтевне из угла безбедности. Србија има обавезу спровођења неколико стратешких активности на својој територији. За унапређење безбедности саме пловидбе, нужно је уредити пловни пут у складу са стандардима и праксом Европске уније. То је у овом моменту тешко, не само због чињенице да постоје уска грла која ограничавају габарите пловила, већ и због критичних места са којих је потребно уклонити неексплодирана експлозивна средства, као и потопљене пловне објекте из времена Другог светског рата и интервенције НАТО пакта 1999. године. Такође је потребно унапредити енергетску инфраструктуру, како би се приступило изградњи Паневропског нафтовода. Појаве ледених санти на Дунаву током зимских месеци, за чије уклањање Србија не располаже одговарајућим пловилима, су такође крупан изазов, организациони, технички и безбедносни. Осим тога, обраћањем Дунавској комисији за решавање такве врсте проблема значајно умањује приходе бродарских предузећа, па и републичког буџета. Сличан ефекат, са сложенијим последицама има и деловање организованог и полуорганизованог криминала на Дунаву, посебно на секторима на којима се пловни пут протеже уз државну границу, где се чамцима прилази теретним пловилима и у договору са особљем нелегално истовара различита роба (нафта, моторно уље, житарице, и сл.) и касније пласира на црном тржишту. Осим директне финансијске штете, ова појава наноси и посредну штету, урушавањем угледа државе и изградњом неповерења, што се касније рефлектује на мањи обим крупних послова, па и инвестиција у развој инфраструктуре на пловном путу кроз Републику Србију.

Кончано, из датог прегледа у предметној студији може се закључити и да је подунавски регион најзначајнији макро-регион Европе, који се као целина заокружује повезивањем чак 19 држава из истог слива. За разлику сада већ давног периода када је питање контроле режима пловидбе на Дунаву зависило од воље великих сила у датом временском периоду, усвајањем Дунавске конвенције и формирањем Дунавске комисије после Другог светског рата, отвориле су се повољне перспективе за прибрежне државе, међу којима је и Србија. Погодност чињенице да Дунав једном шестином своје дужине протиче кроз њену територију, за Србију је постала још повољнија након усвајања Дунавске стратегије ЕУ. Проширивање Европске уније ка истоку и југоистоку Европе проистекло је из значајних промена економске и политичке природе које се догађају у новом миленијуму. То проширивање је учинило да Дунавски регион чини једну петину укупног простора Европске уније, те је несумњива заинтересованост ЕУ за инвестирање у подунавске земље како би се природни ресурси Дунава подигли на далеко виши ниво. То је велика шанса за Србију да унапреди свој економски положај, али је од коришћења те погодности у пуном капацитету дели отклањање крупних безбедносних проблема. Србија то не може учинити сама, без помоћи партнера из Дунавске стратегије, јер не

располаже потребним техничким средствима за одржавање пловног пута у зимским условима, као ни за уклањање експлозивних средстава заосталих из Другог светског рата и бомбардовања НАТО. Када је питању заштита околине, а посебно супротстављање организованом криминалу на реци Дунав, Србија би велики део посла могла одрадити у сопственој режији. Уз квалитетну анализу ризика,²⁴ као и предузимање озбиљних мера на сузбијању корупције у полицији, царини и правосудним органима, остварио би се значајан напредак и на овом плану, упркос чињеници да је ограничена пловност полиције на критичним местима. Ипак, и за то постоји решење. У процесу интеграције, на чему се инсистира већ и у фази испољавања услова за придруживање ЕУ, потребно је да државни органи Републике Србије који се баве заштитом државне границе, успоставе сарадњу у виду заједничких патрола са суседним граничним органима, посебно на граници са Републиком Хрватском, у обиму овлашћења за такве патроле да могу интервенисати на обе обале, без посебних процедура. Тек остваривањем високог степена безбедности пловног пута Република Србија може рачунати на озбиљније финансијске ефекте 588 пловних километара најважније реке у Европи. Због тога је и нужно сагледавање и континуирано праћење безбедносних аспеката Дунавске стратегије ЕУ, али и свих других прописа којима се регулише режим пловидбе на Дунаву.

5) ИЗВОРИ

- Аврамов, Смиља и Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд, 1996.
- Гулић, Милан, *Дунав у југословенској политици према СССР*, докторска дисертација, Филозофски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016.
- Гулић, Милан, уводни текст у: Јелена Ђуришић (ур.) *Краљевина Југославија у Међународној дунавској комисији 1920–1940: каталог изложбе*, Архив Југославије, Београд, 2016.
- Delors, Jacques, "It Is Necessary to Work Together" – Speech to Trades Union Congress, Bournemouth, 8 September 1988. From *The Pro-European Reader*, Palgrave editions, 2002, <http://www.pro-europa.eu/index.php/en/library/the-struggle-for-the-union-of-europe/107-delors,-jacques-it-is-necessary-to-work-together> (прегледано 10.04.2017).
- Достих, Сениша и Марковић, Дарко М., „Модел оперативне анализе ризика у граничној полицији Републике Србије“, *Безбедност* бр. 3/2016, стр. 25-45, 2016.

---

²⁴ Сениша Достих и Дарко М. Марковић, „Модел оперативне анализе ризика у граничној полицији Републике Србије“, *Безбедност* бр. 3/2016, 25-45, 2016.

- „Дунавска стратегија ЕУ”, интернет презентација Републичке агенције за просторно планирање Републике Србије, Интернет: <http://www.rapp.gov.rs/sr-Latn-CS/content/cid336/dunavska-strategija-eu> (прегледано 03.04.2017).
- Зарић-Вујичић, Стојанка, „Река Дунав и Дунавска стратегија”, Народна скупштина Републике Србије, Сектор за законодавство, бр. 01/12, 08.03.2012.
- Зиројевић Фатић, Мина, Ђукановић, Драган и Гајић, Дејан, “ Security of Balkans and Serbia in the Context of Eurasian Security Integrations”, *The Review of International Affairs*, Vol. LXIII, No. 1146, 2012.
- *Joint Declaration*, European Union Strategy for the Danube Region Priority Area Security – Ministerial Conference on Combating Terrorism in the Danube Region, Sofia, Bulgaria, 21-22 January 2016.
- Marković, Darija, “National Variety in Serbia in the Process of EU Integrations”, in: *Chances and Challenges of the Danube Region: A 100 Years After the First World War*, Istvan Tarrosy & Susan Milford (eds), DRC Summer School Books, Pecs, 2014.
- Марковић, Дарко и Марковић, Дарија, „Потенцијални изазови и ризици ирегуларних миграција по Европу”, у: Мина Зиројевић и Весна Ћорић (урс) *Четрдесет година од потписивања хелсиншког завршног акта = 40 years since the signing of the Helsinki final act: међународни тематски зборник*, Београд: Институт за упоредно право и Intermex, 2015.
- Мирић, Огњен, *Регионална политика Европске уније као мотор економског развоја*, Европски покрет Србија, Београд, 2009.
- Sergi, Giulia, “Multi-level Governance and Administrative Capacity in Europe’s Regional Policy: A Case Study on the LEADER Initiative in the Mezzogiorno Region of Puglia”, Copenhagen Business School, March 2012.
- Стојовић, Јелена и др., *Водич кроз Дунавску стратегију*, Европски покрет у Србији, Београд, 2012.